

історичного та логічного є значимим для зазначеної сфери? Як уточнити завдання культурної історії на засадах рецепції української історії культури та досвіду рефлексії щодо неї?

- Що є критерієм того, що організація та систематизація різноманітня емпіричного матеріалу мистецтвознавства, фольклористики, етнографії та інших субдисциплін виводять їх на рівень предметної сфери та методології культурології як науки?

- Наскільки проблема співвідношення виробництва та споживання/рецепції визначає перетворення твору мистецтва в явище культурного продукту?

- Що є підставою редукції наук про культуру лише до сфери цінностей, до форм високої культури, до переліку позитивних взірців історії?

У правильно сформульованих питаннях міститься половина відповіді на них. Наступні дискусії мають давати відповідь в логіці розвитку європейського стилю наук про культуру, які не можуть бути втиснуті у прокрустове ложе пояснення (базове для природничих наук за В. Дільтеєм), але мають орієнтуватися на методологічну настанову розуміння. Водночас необхідно продовжувати традиції вивчення української культури, фундовані М. Максимовичем, М. Костомаровим, М. Драгомановим й ін.

Надійшла до редколегії 13.04.21

Е. Ю. Павлова, д-р филос. наук, проф.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко,
ул. Владимирская, 60, г. Киев, 01033, Украина

ОБЗОР ДИСКУССИИ "КУЛЬТУРОЛОГИЯ В УКРАИНЕ": ЕДИНСТВО В МНОГООБРАЗИИ?", КОТОРАЯ ПРОШЛА ОНЛАЙН 30 МАРТА 2021 ГОДА

O. Y. Pavlova, Doctor of Philosophical Sciences, Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv
60, Vladimirska Str., Kyiv, 01033, Ukraine

REVIEW OF THE DISCUSSION "CULTUROLOGY IN UKRAINE: UNITY IN DIVERSITY?", WHICH TOOK PLACE ONLINE ON MARCH 30, 2021

К. Р. Радик, студ.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
вул. Володимирська, 60, м. Київ, 01033, Україна
rom.and.kate@gmail.com

МИСТЕЦТВО ПОЗА ІЗОЛЯЦІЄЮ

Коли в розмові зачіпають тривожну і хитку тему посткарантинного майбутнього, хто-небудь неминуче озвучує ідею "світ ніколи не буде колишнім". Із цим важко посперечатися, проте в такому випадку потрібно було оголошувати паніку раніше: світ мав змінитися і без карантину.

У розділі "Обставини, що сприяють утворенню нових форм за допомогою природного відбору" усім відомої книги Ч. Дарвіна "Про походження видів" [1] розкривається актуальна нині ідея про те, що умови ізоляції можуть стати не просто вигідними, а навіть бажаними для трансформації біологічних видів: ізоляція надає можливість (насамперед – ресурс часу) для повільного саморозвитку. Приказка "тихіше їдеш – далі будеш" з одним тільки доповненням – їхати потрібно на самоті – несподівано виявляється рецептом успішності навіть для такої серйозної речі, як еволюція.

Соціальне дистанціювання стає новою нормою: незабаром наближення до співрозмовника на відстань менше півтора метра отримає тавро поганого тону. Подібна практика небезпідставно нашоує на думку про те, що дистанціювання вплине і на сферу культури. На період карантинів наше культурне дозвілля має приблизно такий вигляд: 3D-тури музейними експозиціями, перегляд вистав у записі і домашні вечірки під трансляцію концертів у YouTube. Усе це підводить до висновку про майбутнє культури: мистецтво із цього дня входить в еру медіумів фото-, відео- та комп'ютерної графіки, викидаючи пензлі і фарби як непотріб, у той час коли артінституції дружно переходять на практику онлайн. Частково це дійсно правда – хоча варто розуміти, що фарби та полотна нікуди не зникнуть, – але не карантин тому причина, а вже давно розпочата технічна революція.

У першій половині ХХ ст. в дослідженнях культури з'являється нова проблематика – тиражування мистецтва, автентичність відтворюваних робіт і значення технологій для художньої культури. З появою, наприклад, ідей В. Беняміна про масовість мистецтва, яке позбавляється унікальності внаслідок численного тиражування, але набуває можливості широкого поширення у суспільстві, – ми дедалі більше говоримо про креативні індустрії і все менше – про культуру як таку [1]. Пандемія коронавірусу винна в одному: вона прискорила прихід майбутнього.

Ми можемо взяти на себе сміливість стверджувати, що мистецтво передбачило сучасну ситуацію. Сенси й ідеї, що створюються художниками, неодноразово апелювали до питань кордонів людського і технологічного, акторно-мережевої теорії, теорій суспільства ризику і біополітичного контролю. Недарма жанри дистопії (від класики світової літератури, роману "1984", до касового фільму "Голодні ігри") десятиліттями користуються популярністю у книго-, ігро- та кіноіндустрії. Мистецтво нібито вже давно і наполегливо натякає: поява коронавірусу не зовсім випадкова.

Задовго до сьогоднішніх подій арткритик А. Шенталь опублікував "пророчес" есе, присвячене феномену ізоляціонізму в культурі. У ньому він розкриває позитивні наслідки, здавалося б, абсолютно негативного процесу: на його думку, досвід відчуженості необхідний будь-якому амбітному мистецтву [3]. Радянський ізоляціонізм, наприклад, свого часу став причиною появи московського концептуалізму і соц-арту. Якщо взяти будь-яку картину, написану в цей період на території СРСР, то переплутати з роботами європейських модерністів того ж часу її буде неможливо. Обмеженість, насамперед інформаційна, вимикає будь-яку рефлексію, і внаслідок цього мистецтво має надто наївний вигляд. Художники соц-арту чинили з ідеологізованим мистецтвом

аналогічно тому, як розумні діти чинять із наївними і впертими однолітками – частіше за інших ображають. Умови відчуження провокують пошук і вдумливість у процеси і явища, що оточують ізольованого художника, але не заганяють його в ідейний ступор.

Сучасні ж карантинні обмеження хоч і не ідентичні політичній ізоляції, але працюють за схожим принципом; вони нагадують аскезу, чернечу обітницю: нас всіх змусили її прийняти на невизначений термін. Хоча ми обмежені фізично, проте нам ніхто не може заборонити говорити, слухати, бачити і створювати в умовах інформаційної всеосязності інтернету. Відчуження ідей не відбулося, навіть навпаки – замкнення у чотирьох стінах змушує нас глибше занурюватися у цю множинність ідей і створювати власні. Саме тому по-справжньому значущий наслідок ізоляції – це розмиття кордонів: мистецтво стає частиною нашого повсякденного простору.

Нехай збільшиться відстань між глядачем й артистом, з'явиться цифрова призма, що розділить їх, але зберігати дистанцію з естетичним переживанням ніколи не буде можливим – переживання або є, або його немає. У часи нестабільності, коли нас позбавили звичних

радостей офлайн-спілкування, а відвідування музеїв, кінотеатрів і галерей строго обмежене, важливо хоча б крізь монітор зустрічатися з тим, що приносить естетичне задоволення.

Практика карантину довела важливу істину: мистецтво існує поза ізоляцією, яка б дистанція не відокремлювала його від нас.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беньямин В. Произведение искусства в эпоху его технической воспроизводимости: Избранные эссе [Пер. с нем.; под. ред. Здорова Ю. А.] / В. Беньямин – М.: Медиум, 1996. – 239 с.
2. Дарвін Ч. Походження видів [Пер. В. Пунько] / Ч. Дарвін – К.: Book Chef, 2020. – 480 с.
3. Шенталь А. Блестящая изоляция [Электронный ресурс] / А. Шенталь – Режим доступа: <http://researchcharts.ru/isolation-shental>

REFERENCES

1. Benjamin, V. (1996). *The Work of Art in the Age of Mechanical Reproduction*. Moscow, Medium (In Russian).
2. Darwin, C. (2020). *The Origin of Species*. Kyiv, Book Chef (In Ukrainian).
3. Shental, A. *Blestyashchaya izolyaciya [Shiny insulation]*. Retrieved from <http://researchcharts.ru/isolation-shental>

Надійшла до редколегії 12.04.21

K. R. Radyk, Student
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
60, Volodymyrska street, Kyiv, 01033, Ukraine

ART OUTSIDE INSULATION

Е. Р. Радик, студ.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко,
ул. Владимирская, 60, г. Киев, 01033, Украина

ИСКУССТВО ВНЕ ИЗОЛЯЦИИ

А. О. Ремізовський, студ.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
вул. Володимирська, 60, м. Київ, 01033, Україна
remizovskiyartem@gmail.com

КІНОТЕАТРИ У СИТУАЦІЇ ПАНДЕМІЇ

Аналітична записка

Анотація. В аналітичній записці зроблено аналіз кризи індустрії кінотеатрів, що виникла через пандемію Covid-19. Надано статичні дані, що демонструють, як негативно змінилося становище кінотеатрів у креативній економіці. Описано конкретні причини проблеми, наведено моделі й окремі заходи для її розв'язання. В аналітичній записці надано рекомендації державним органам влади та представникам індустрії для компенсації негативних наслідків пандемії.

Вступ. 2020 р. через пандемію Covid-19 український уряд був змушений увести різні обмежувальні заходи з метою стримування темпів розповсюдження хвороби. Ці заходи негативно вплинули на розвиток культурних індустрій, найбільше – на розвиток кінотеатрів [7].

Мета дослідження – проаналізувати ситуацію, у якій перебувають кінотеатри з початку введення національного карантину, і знайти можливі шляхи її поліпшення. Задля досягнення мети використано описовий, порівняльний, системний методи дослідження.

Основна частина

Опис проблеми. До пандемії Covid-19 кінотеатри були однією з найуспішніших галузей української креативної економіки. Прибутки кінотеатрів щорічно зростали на 8–16 %: 2017 р. від бокс-офісу (касових зборів, з яких кінотеатри отримують 50 %) вони отримали 1102,85 млн грн, 2018 р. – 1207,25 млн, 2019 р. – 1441,845 млн грн [1]. Цьому сприяло кілька причин:

- **стабільно висока кількість відвідувачів:** 28–30 млн проданих квитків щорічно [11];
 - **поступове зростання ринкової вартості квитка:** якщо середня вартість квитка 2017 р. становила 2,64 дол, 2019 р. ціна виросла до 3,93 дол [11];
 - **вихід довгоочікуваних фільмів, що мають величезну аудиторію прихильників:** "Месники: Війна Нескінченності", "Месники: Фінал", "Пірати Карибського моря: помста Салазара", "Джокер" й ін. [11];
 - **стабільно високе відвідування кінотеатрів аудиторією, що зацікавлена в перегляді сімейного кіно та мультфільмів:** 2019 р. на фільми-адаптації та мультфільми-продовження було придбано 5 663 586 квитків [1].
- Позитивно на розвиток кінотеатрів вплинув і **розвиток вітчизняного кіновиробництва:** за період 2018–2019 рр. було випущено 67 фільмів за авторства українських режисерів [3].

Кожного року кількість кінозалів збільшувалась: якщо 2014 р. було 181 кінотеатр та 446 кінозалів, то у 2018 р. – уже 187 кінотеатрів та 525 залів [3]. Великі мережі кінотеатрів мали амбіції на будівництво нових кінотеатрів та кінозалів 2020 р. Наприклад, "Мультіплекс" планував відкрити мінімум чотири кінотеатри у різних містах України [4].

Пандемія, з огляду на зазначене вище, стала для кінотеатрів справжньою катастрофою. Залежно від ситуації державні органи або забороняли роботу кіно-